

Ιστορικά - Έθνικά

■ «...ἀποδείξεις τῆς συνεχοῦς τάσης ἀναθεώρησης...»

Ἐκατὸ χρόνια ἀπὸ τὴν Συνθήκη τῆς Λωζάννης ἐκατὸ χρόνια παραβιάσεων ἀπὸ τὴν Τουρκία*

Τὸ 1922, ἀφοῦ εἶχε συντελεστεῖ ἡ καταστροφή τοῦ Θρακικοῦ, Ἰωνικοῦ, Ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ ἡ ἔλευση ἑκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων στὴν Ἑλλάδα ἦταν ἡ σκληρὴ πραγματικότητα, ὁ Κεμάλ μιλοῦσε στὴν Μεγάλῃ Τουρκικῇ Ἐθνοσυνέλευση λέγοντας, ὅτι ἡ «πλήρῃ ἐκκένωση τοῦ ἐχθροῦ ἀπὸ κάθε τμῆμα τοῦ ἔθνους μας εἶναι γεγονός».

Ἡ ἀνακωχὴ τῶν Μουδανιῶν ὥριζε, ὅτι ἔπρεπε νὰ συγκληθεῖ Διεθνὴς Συνδιάσκεψη γιὰ τὴν ὑπογραφὴ Συνθήκης Εἰρήνης.

Τὸ πρῶτο θέμα ποὺ ἀπασχόλησε, ἦταν τὸ ποιὲς χώρες θὰ προσκαλοῦνταν στὶς διαπραγματεύσεις. **Ἐ**κ τῶν πραγμάτων ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἰταλία ἦταν παρούσες, οἱ Η.Π.Α. πῆραν μέρος ὡς παρατηρητές, ἡ παρουσία ἀντιπροσώπων τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης ἀφοροῦσε μόνο τὸ ζήτημα τῶν Στενῶν, ἐνῶ ἔλαβαν μέρος καὶ ἡ Ἰαπωνία, ἡ Γιουγκοσλαβία καὶ ἡ Ρουμανία.

Ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑλλάδας στὴν Διάσκεψη ἦταν ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος καὶ ὁ Δημήτριος Κακλαμᾶνος, πληρεξούσιος Ὑπουργὸς στὸ Λονδίνο, ἐνῶ ἀπὸ τὴν Τουρκία ἦταν ὁ İsmet Paşa, Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ βουλευτὴς Ἀδριανουπόλεως, ὁ πρῶην βουλευτὴς Τραπεζοῦντας Hassan Bey καὶ ὁ Riza Nour Bey Ὑπουργὸς Ὑγείας καὶ βουλευτὴς Σινώπης.

Οἱ κεμαλικοί, ποὺ ἦταν πλέον ἡ μοναδικὴ καὶ ἀδιαμφισβήτητὴ δύναμη ἐξουσίας στὴν πρῶην ὀθωμανικὴ ἐπικράτεια καὶ ὁ *de facto* συνομιλητὴς στὴν Λωζάννη, ἀντιτάξανε τὸ σύνθημα «ἡ Τουρκία στοὺς Τούρκους», συνεχίζοντας τὴν ἐθνικιστικὴ δυναμικὴ ποὺ εἶχε ἀναπτυχθεῖ μὲ τὸ Κίνημα τῶν Νεότουρκων. **Ἡ** τουρκικὴ Ἀντιπροσωπεΐα δὲν ἐρχόταν στὴν Λωζάννη γιὰ νὰ ὑπογράψει μιὰ Συμφωνία ποὺ θὰ τὴν ὑπαγόρευαν οἱ Μεγάλες Δυνάμεις, ἀλλὰ νὰ διαπραγματευτεῖ μιὰ Συνθήκη πάνω στὴν ἀρχὴ τοῦ κεμαλικοῦ κράτους καὶ τὴν ἐδραίωση τοῦ τουρκισμοῦ.

Οί αξιώσεις του Κεμάλ απέναντι στην Ελλάδα ήταν πολεμικές αποζημιώσεις, παραχώρηση της Δυτικής Θράκης, κατάργηση του στόλου, απομάκρυνση του Οικουμενικού Πατριαρχείου, έξωση των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης και όσων ζούσαν ακόμη στην Μικρά Ασία.

* * *

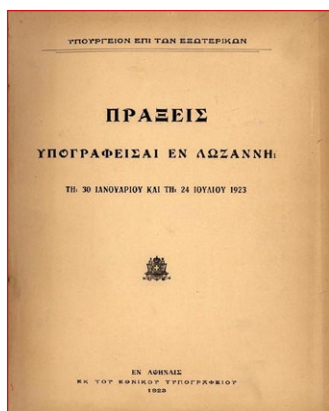
Στις 8/20 Νοεμβρίου 1922, αρχίζει η Διάσκεψη της Λωζάνης – εκείνη την εποχή ζούσαν ακόμη στην Μικρά Ασία 400.000 Έλληνες, στην Κωνσταντινούπολη 300.000 και στον Πόντο 100.000, εκτός τους κρυπτοχριστιανούς – και διήρκεσε 9 μήνες, με ενδιάμεση διακοπή 75 ημερών, καταλήγοντας στην υπογραφή στις 24 Απριλίου 1923.

Ο Υπουργός Έξωτερικών της Μεγάλης Βρεταννίας Κόρζον, γνωστός και ως «λόρδος των πετρελαίων της Μοσούλης», πρότεινε την δημιουργία τριών Επιτροπών, της **πολιτικής**, που θα συζητούσε τα έδαφικά προβλήματα, στην οποία πρόεδρος ορίστηκε ο ίδιος, της **οικονομικής**, που θα εξέταζε το πρόβλημα του χρέους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, όπου πρόεδρος διορίστηκε Γάλλος αντιπρόσωπος, και της **νομικής** που θα ασχολούνταν με το θέμα των μειονοτήτων, στην οποία πρόεδρος ορίστηκε Ιταλός διπλωμάτης.

Στις 30 Ιανουαρίου 1923 υπεγράφη η Έλληνοτουρκική Σύμβαση και το Πρωτόκολλο «περι ανταλλαγής των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών», σύμβαση η οποία ενσωματώθηκε στην συνέχεια στην Συνθήκη της Λωζάννης. Έτσι, ανταλλάχθηκαν 1.500.000 Έλληνες Ορθόδοξοι, με 460.000 μουσουλμάνους Έλληνες υπηκόους. Η ανταλλαγή έγινε στην βάση του θρησκευάματος και γι' αυτό και δεν ανταλλάχθηκαν οι Έλληνες του Πόντου, που εξισλαμίστηκαν βίαια και παραμένουν μέχρι σήμερα στην περιοχή. Ξεαιρέθηκαν οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης, 390.000 επί συνολικού πληθυσμού της Κωνσταντινούπολης 1.000.000, οι Έλληνες της Ίμβρου και της Τενέδου (12.000) και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης (περίπου 100.000).

* * *

Στην Λωζάννη υπήρξε μια αδιάκοπη συναλλαγή μεταξύ όλων των συμβαλλομένων, που αποσκοπούσε κύρια στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Συμμάχων – Μεγάλων Δυνάμεων, ανταλλάχθηκαν και ταυτίστηκαν τα γεω-

Ἡ Συνθήκη τῆς Λωζάνης.
Ἐπίσημη μετάφραση
στὰ Ἑλληνικά, Ὑπουργεῖο
Ἐξωτερικῶν, Ἀθήνα 1923.

στρατηγικά καὶ οἰκονομικά συμφέροντα τῆς Δύσης μὲ αὐτά, τοῦ ἀνανεούμενου μὲ κεμαλικὲς μορφὲς πρῶην κρατικοῦ ὀθωμανικοῦ κατεστημένου, ἀγνοώντας τὴν ἱστορία καὶ τὴν θέληση τῶν λαῶν.

Ἡ Συνθήκη τῆς Λωζάννης, «ἓνας διεθνὴς ἀγῶνας δρόμου γιὰ τὸ πετρέλαιο», ἡ συνθήκη ποὺ μύριζε «αἷμα καὶ πετρέλαιο», «τὸ μεγαλύτερο παζάρι τοῦ αἰῶνα», «πετρέλαιο καὶ δόξα στὴν Λωζάννη», «οἱ δεσμεύσεις τῆς Βρεταννίας στὴν Μεσοποταμία καὶ τὰ πετρέλαια», ὅπως ἔγραψαν χαρακτηριστικὰ καὶ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς.

Ὁ Βρεταννὸς Πρωθυπουργὸς Lloyd George μὲ σφοδρότητα κατήγγειλε τὴν Συνθήκη «ὡς κορύφωση τῆς ἀδικίας καὶ μέγιστο κακὸ γιὰ ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα» καὶ πῶς «... οὐδεὶς ὑποστηρίζει ὅτι ἡ Συνθήκη αὐτὴ ἀποτελεῖ ἔντιμον εἰρήνην. **Δ**ὲν εἶναι ἀπλῶς εἰρήνη. **Ἡ** πυρπόλησις τῆς Σμύρνης καὶ ἡ ψυχραῖμος σφαγὴ δεκάδων χιλιάδων Ἑλλήνων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ στὸν Πόντο ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Τοῦρκος παραμένει πάντοτε ὁ ἴδιος».

Ὁ Πρόξενος τῶν ΗΠΑ στὴν Σμύρνη G. Horton ἔγραψε, ὅτι «... τὴν ἐποχὴ τῶν συνδιασκέψεων στὴν Λωζάννη, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ὁλοκλήρωσίν της σὲ Συμφωνία, ὑποστήριξα δημοσίως, ὅτι οἱ ἀμερικανικὲς ἀποστολὲς στὸ ἐξωτερικὸ ἔπρεπε νὰ ἀντιδράσουν σ' αὐτὴν τὴν ἄθλια Συνθήκη ... Ὅσοι συμμετεῖχαν στὴν Συνδιάσκεψη τῆς Λωζάννης εἶχαν ἀποφασίσαι νὰ ἐνεργήσουν μὲ γνώμονα τὴν προστασία τῶν πετρελαϊκῶν συμφερόντων, τὰ ὁποῖα καὶ πρωταγωνιστοῦσαν παρασκηνικά. **Π**ρόθυμα δηλώνω καὶ ὑποστηρίζω, ὅτι οἱ ἐξελίξεις ποὺ κατέστησαν δυνατὴ τὴν ὑπογραφὴ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης καθορίστηκαν ἀπὸ τὰ πετρελαϊκὰ συμφέροντα. **Σ**τὸν ἀγῶνα δρόμου ποὺ ἔγινε γιὰ τὸ ποιὸς θὰ ἐξασφάλιζε πρῶτος τὴν εὐνοία τῆς Τουρκίας, τὸ νῆμα κόπηκε ἀπὸ Ἀμερικανούς. Ἀντικείμενο ὅλων τῶν διαπραγματεύσεων ἦταν ἡ Μοσούλη καὶ τὸ δικαίωμα γιὰ μιὰ θέση στὰ πετρέλαια».

* * *

Ἡ Συνθήκη τῆς Λωζάννης κατήργησε οὐσιαστικὰ τὴν Συνθήκη τῶν Σεβρῶν (1920), ἡ ὁποία –ὅπως καὶ ἡ Συνθήκη

τῶν Βερσαλλιῶν– ἐπισφράγιζαν τὸν Α΄ Παγκόσμιον Πόλεμον. **Εἶναι**, ὁμως, γνωστὴ ἡ ἀποκαλούμενη *τάση τοῦ ρεβιζιονισμοῦ* ποὺ ἀκολούθησαν ὀρισμένες χῶρες κατὰ τὸν Μεσοπόλεμον, μὲ πρώτη τὴν Γερμανία καὶ μὲ σκοπὸ νὰ ἀνατρέψουν τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου γι' αὐτές, μία ἀποτυχημένη πολιτικὴ, ποὺ στὸ τέλος ὁδήγησε στὸν Β΄ Παγκόσμιον Πόλεμον. **Αὐτό**, ὁμως, ποὺ δὲν πέτυχαν οἱ εὐρωπαϊκὲς χῶρες ποὺ ἡττήθηκαν στὸν Α΄ Παγκόσμιον Πόλεμον, τὸ πέτυχε ἡ Τουρκία τὸ 1923 μὲ τὴν Συνθήκη τῆς Λωζάννης μὲ κατ' ἐξοχὴν ἀναθεωρητικὴ πολιτικὴ. **Γιὰ** τὸν *κεμαλισμό*, «ἡ Συνθήκη τῆς Λωζάννης ἀποτελεῖ οὐσιαστικὰ διεθνὴ ἀναγνώριση τῶν διεκδικήσεων, ὅπως περιελήφθησαν στὸ Τουρκικὸ Ἐθνικὸ Συμβόλαιον», σημείωσε ἡ ἐφημερίδα *Messagero*, προσθέτοντας, ὅτι «... ἡ Τουρκία, ἡττηθεῖσα κατὰ τὸν Παγκόσμιον Πόλεμον, κατήγαγεν ἐν Λωζάννῃ ἀναμφισβήτητον διπλωματικὴν νίκην».

Ἡ πραγματικότητα εἶναι αὕτη: **Ἐδῶ** καὶ ἑκατὸ χρόνια, ἡ Συνθήκη τῆς Λωζάννης ἀποτελεῖ ἓνα πεδίο συνεχοῦς ἀναθεώρησης καὶ παραβίασής της. **Ἡ**δη ἀπὸ τὸ 1936, μὲ τὴν Συνθήκη τοῦ Μοντρέ, καταργήθηκε τὸ ἀνοχύρωτο τῶν Στενῶν τῆς Ἰμβρου καὶ Λήμνου. **Δύο** χρόνια μετὰ ἐγίνε ἡ προσάρτηση τοῦ σαντζακίου τοῦ İskenderum (Hatay) – Ἀλεξανδρέττας, ὅπου ἡ πλειοψηφία τῶν κατοίκων ἦταν συριακῆς καταγωγῆς, μὲ στόχο τὴν πλήρη ἀποκατάσταση τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας καὶ μάλιστα μὲ ταυτόχρονη ἐξαφάνιση τῶν λοιπῶν, πλὴν τῆς τουρκικῆς ὁμάδας, ἐθνοτήτων. **Σ**τὴν συνέχεια, διώχθηκε ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Κωνσταντινούπολης, Ἰμβρου καὶ Τενέδου, ἐνῶ ἡ Κύπρος καὶ οἱ τουρκικὲς διεκδικήσεις στὸ Αἰγαῖο καὶ τὴν Θράκη, εἶναι οἱ ἀποδείξεις αὐτῆς τῆς συνεχοῦς τάσης ἀναθεώρησης, ἔναντι τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

* * *

Ὑποστηρίχθηκε, ὅτι μετὰ τὴν Συνθήκη τῆς Λωζάννης, ὁ παντουρκισμὸς πέρασε ἓνα στάδιο ὕψους, ἀφοῦ ὁ Κεμάλ ἔστρεψε πλέον τὸ ἐνδιαφέρον του στὴν κοινωνικο-οικονομικὴ ἀνασυγκρότηση τῆς χώρας του καί, ἐπὶ πλέον, ἔδωσε ἔμφαση στὸν «τουρκισμό». **Ὅ**μως, ἤθελε νὰ ἀποκαταστήσει τὸ κῦρος τῶν ἐννοιῶν *Τούρκος-Τουρκία*, νὰ δημιουργήσῃ ἓνα ὁμοιογενὲς κράτος, καλλιεργώντας ταυτόχρονα ἓναν ἐθνικισμό *δυτικο-ευρωπαϊκοῦ τύπου*.

Παρ' ὅλα αὐτά, ὁμως, μὲ τὴν δήλωσή του περὶ «ὀριστικοῦ προσδιορισμοῦ τῶν συνόρων» δὲν συμφωνοῦσε ἓνα μεγάλο τμήμα τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ. **Χα**ρακτηριστικὸ εἶναι, ὅτι γιὰ νὰ

